
Potřebujeme nekonečno. Centrum pro teoretická studia slaví 20 let

Experimentální, novátorské, neobvyklé a nečekané ve svých myšlenkách a závěrech vždy a všude, od začátku až do konce. Takové byly i oslavy Centra pro teoretická studia (CTS), společného pracoviště Univerzity Karlovy a Akademie věd ČR, které si 20 let svého založení připomnělo setkáním v pražském Kině Lucerna 3. listopadu 2010.

Projekci momentek osobností a událostí této instituce provázela před vlastním zahájením oslav hudba, která svým charakterem připomínala hudbu z amerických filmů o osídlování rozlehlých plání „divokého Západu,“ oslavná, s široce rozkročenými melodiemi ve smyčcích, a romanticky hrdinská ve své podstatě. Tato hudba jakoby symbolizovala dobývání nových oblastí vědění, překračování známého horizontu a odvahu zkoumat a spojovat věci a myšlenky, jaké by „normálně“ myslícího člověka nenapadly, což je vlastní náplní práce a podstatou působení Centra pro teoretická studia.

[přednášející, diskutující, studující, přemýšlející, relaxující - momentky ze života CTS](#)

Novátorská byla i sama forma setkání. „Neobvyklý formát krátkých 6minutových přednášek, který je ve světě stále více populární, je pro nás něco neobvyklého,“ řekl v úvodu oslav ředitel CTS Doc. David Storch, PhD. , „nikdy jsme v tomto formátu nepřednášeli, ale tento experiment byl jedinou možností co nejlépe ve vymezeném čase ukázat, jak CTS funguje, a celé spektrum toho, čím se zabýváme. Program zahrnující 18 přednášek je přinejmenším reprezentativní.“ Oslavy nazvané „CTS 20 x 20“ byly uspořádány v rámci Týdne vědy a techniky, které každoročně organizuje AV ČR s cílem popularizovat vědu mezi veřejností.

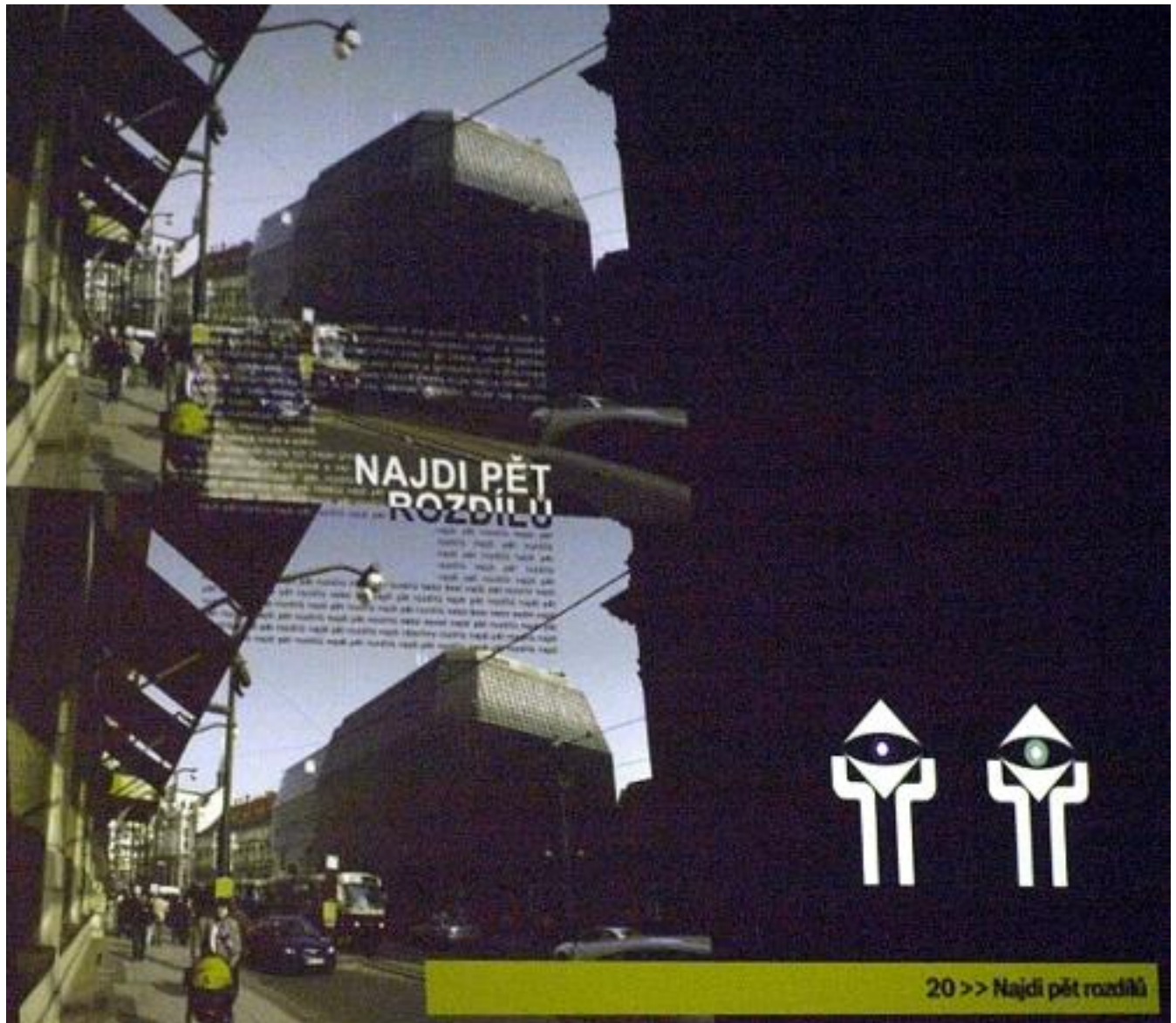
Pokud David Storch řekl, že „...CTS vzniklo s cílem bořit bariéry mezi disciplínami, propojovat vědní obory a podporovat spolupráci mezi vědci navzájem i odbornými pracovišti univerzitními a vědeckými...“ nejlepším důkazem jeho slov byly samotné přednášky. Bylo jich 18 a přesto to byl jen malý vzorek oborů a neuvěřitelných témat, kterými se CTS zabývá. Například: na vzájemných vztazích, proporcích a proměnách andělů a čertů na obraze holandského malíře M. C. Eschera byl založen výklad principů hyperbolické neeuclidovské geometrie (Petr Kůrka), problém lidského vnímání na příkladu „kachnozajíce“ (Ondřej Beran), sociologie mariánského zjevení slunečního zárazku (Jan Paleček), je-li házení korunou opravdu nestranné a spravedlivé rozhodování (Roman Kotecký) nebo matematické základy nekonečna a jeho vztah k reálnému světu (Kateřina Trlifajová). Mohlo by to vypadat, že tito a další zde přednášející badatelé jsou spíš hračičkové, a opravdu nikomu z nich nechyběl smysl pro legraci a recesi a publikum se dobře bavilo, jenže v případech zmíněných andělů a čertů, házení korunou i hledání nekonečna to byla těžká matematika špičkové úrovně, jejíž aplikované důsledky v průmyslu a společenských procesech jsou pro úspěch, realizaci a přežití dnešního i budoucího lidského pokolení klíčové. Zkrátka, jak řekla v závěru své přednášky RNDr. Kateřina Trlifajová, PhD., „potřebujeme nekonečno!“. Z podobného okruhu matematických paradoxů a jejich nezbytnosti pro vědu samu i její využití v praxi byla přednáška Tomáše Pazáka Axiomatizace neaxiomatizovatelného.

Vzdálené 3, 5 miliardy let a zároveň současné i futuristické jsou procesy, které zkoumá paleoekologie, ekologie velkých časových měřítek, o kterých hovořil Petr Pokorný, a které prací v terénu například na Sahaře, pohoří Altaj, v Čechách, v povodí Nilu, na Galapágách i pyramidových polích v Egyptě a užitím výsledků vědeckých expedic jsou nanejvýš praktické, protože mimo jiné pomáhají formulovat předpokládaný vývoj klimatu. Teorii ideálního lesa projevujícího se symetrií, harmonií a matematickými zákonitostmi představil David Storch a přírodní prostředí na jejím základě pak interpretoval jako různé poruchy tohoto ideálního lesa. Na hledání šestého smyslu, „smyslu pro něco,“ a na odlišné interpretaci smyslů lidí a zvířat, než je obvyklých pět, byla založena přednáška Ivana Havla; propojením biogeografie, ekologie velkých území a geometrie, tedy závislosti mezi počtem biologických druhů zvířat a ptáků a plochou zkoumaného území, se zabýval Arnošt Šizling. Mýtické obrazy a mytologická podání byly odrazem k veskrze matematickým úvahám Bohuslava Balcara (Héraklés versus Sisyfos) a Jana Palouše (Poselství hada – cesta od počátku Vesmíru až po dnešek).

Centrum pro teoretická studia spravuje pochopitelně i agendu společenských vědních oborů. Příkladem šíře témat jejich odborných pracovišť byly přednášky Michala Ajvaze (Galerie grafiky aneb Struktura času), Josefa Mourala (Svoboda a regulace), Zdeňka Konopáska (Co znamená „sociální konstrukce“? – několik vysvětlení k pojmu, který dělá sociologii ostudu a přitom by nemusel) a pracovníků Archivu Jana Patočky – Ivana Chvoštíka (Vznik a činnost Archivu Jana Patočky) a Jana Freie (Překonat subjektivismus ve fenomenologii – pokus rozvinout Patočkovu koncepci subjektivní fenomenologie).

Exemplárním příkladem nejvýše užitečného a blahodárného spojení neobyčejného vidění obyčejných věcí, se kterými přicházejí badatelé z Centra pro teoretická studia, byla hned úvodní přednáška Cyrila Říhy Transdisciplinarita na druhou. Stavební kameny pro novou budovu, spíše moderní mrakodrap myšlení, čerpá z klasických oborů – matematiky, architektury, inženýrských a dopravních sítí. Pomocí satelitních snímků nočních měst se zjistila podobnost v růstu jejich distribučních sítí a živočichů, výzkumem městské zástavby a jejího zázemí, tedy kanalizace, se zjistilo, že tyto pragmatické výtvořky lidské mysli, aniž o tom vědí, kopírují „výživové cesty, cévy a žíly“ mízního systému stromů a rostlin, matematické a grafické modely dopravní zácpy ve městech zase stanovují maximální propustnost silnice v okamžiku vzniku zácp. Prezentace byla malým přehledem úspěšných projektů a konkrétních zakázek, na kterých se toto veskrze teoretické pracoviště podílelo, a působivých kampaní, kterými se pomocí plakátů a užité grafiky prezentovalo veřejnosti.

[seznam přednášek oslav CTS 20 x 20](#)

[přednášky obrazem - výběr](#)

Součástí oslav 20. výročí založení Centra pro teoretická studia byla i dvoudenní výroční konference s mezinárodní účastí (4.-5. 11. 2010)

[program konference](#)

(Marie Kohoutová)